

PINEDA
de **MAR**
DESAPAREGUDA

PINEDA *de* MAR DESAPAREGUDA

Ajuntament
de Pineda de Mar

Primera edició: febrer 2020

© dels textos: Oleguer Massaguer Cassola

© dels textos: David Pavón Gamero

© dels textos: Joan Pujadas Marquès

© dels textos: Francesc Roldán Sánchez

© del pròleg: Joan Ferrer

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Amb la col·laboració:

Ajuntament de Pineda de Mar

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Assessorament lingüístic:

Esteve Garrell Serrano

Fotografia de portada:

Josep Boixadera / Joan Pujadas Marquès

Fotografia dels autors:

Sílvia Auladell Gaitan

Fotografia de la portadella:

Josep Boixadera / Joan Pujadas Marquès

Fotografia del pròleg:

La Fira a la pl. de Catalunya amb carrer Ciutadans. 1900 ca.

Acrònims:

AMPM (Arxiu Municipal de Pineda de Mar)

AGMMB (Arxiu General del Museu Marítim
de Barcelona)

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)

CRDI (Ajuntament de Girona - Centre de Recerca
i Difusió de Girona)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

ISBN 978-84-17432-60-7

DL B-6224-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

El temps i la memòria

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Les imatges d'un poble que esdevé una petita ciutat

Pàg. 17

EL NUCLI ANTIC

La Pineda d'abans

Pàg. 79

EL CREIXEMENT URBÀ

L'exemple i els barris

Pàg. 141

MÓN LABORAL I TURISME

Entre la tradició i la modernitat

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

EL TEMPS I LA MEMÒRIA

Joan Ferrer, Universitat de Girona

Olguer Massaguer, David Pavón, Joan Pujadas i Francesc Roldán ens ofereixen en el volum que teniu a les mans una possibilitat insòlita: fer un viatge pel territori boirós de la memòria «d'un temps, d'un país», per dir-ho a la manera de Raimon. D'un temps irremiablement passat, de fa més de cent anys, i d'un poble –Pineda– d'aquest país que és Catalunya.

Marcel Proust en la seva obra mestra *A la recerca del temps perdut* ens explica què és endinsar-se en l'evoca-

ció del temps viscut. Aquest llibre ens porta imatges del temps passat viscut a Pineda. Tothom hi reconeixerà alguna cosa o aprendrà a fer aquest exercici fonamental de la condició humana: conèixer i reconèixer un món que ha estat nostre i dels nostres pares.

El meu mestre, el gran Joan Coromines, sempre parlava de la pàtria: la terra dels pares, que és irrenunciable, perquè tothom ha tingut pares. Aquest llibre de fotografies antigues ens porta a la vista i ens permet adonar-nos que el temps no ha passat pas en va: el paisatge ha canviat, i molt. Avui ja no hi ha pallers a Pineda, ningú no llaura amb un matxo, ni hi ha a la platja llaguts ni

gussis de gent que es guanyi la vida al mar (en tot cas, algun de lleure i d'esbarjo). Adonar-nos d'això és fer un exercici de memòria que ens permet retrobar-nos amb aquest temps passat de la pàtria, que deixa de ser perdut i es converteix en trobat.

La vida és fonamentalment una història: tothom té la seva; i la vida de la col·lectivitat és la capacitat d'entretreure els fils de les històries de les diverses persones que la componen per fer-ne una de nova: una xarxa –com les que usaven els vells pescadors de Pineda, i que podem veure en alguna d'aquestes fotografies– feta no de malles de fils sinó d'històries.

Les hortes ben treballades, els obradors dels oficis desapareguts, les mainades d'altre temps que apareixen en aquestes imatges ens permetran construir noves històries (reals o imaginades, tant se val), per remallar els vells arts de pesca de la memòria i poder fer-nos, de nou, a la mar.

AUTOR: DESCONEGUT / AMPM

Introducció

LES IMATGES D'UN POBLE QUE ESDEVÉ UNA PETITA CIUTAT

Oleguer Massagué, David Pavón, Joan Pujadas i Francesc Roldán

Les fotografies, imatges fixes, evocuen i ens traslladen a un temps passat, a vegades no molt llunyà, i ens permeten, en un exercici nostàlgic, fer comparacions. Això, però, no és el que volem fer aquí. Aquest passat en blanc i negre, ara evolucionat, és el nostre present.

Les imatges d'aquest volum, unes han estat extretes d'arxius i centres documentals i d'altres les han cedit veïns del poble que han regirat calaixos i capsos. Als fotògrafs forans, com Josep Boixadera (1878-1938) o Lucien Roisin (1884-1943), que van comercialitzar imatges de municipis de Catalunya,

s'han de sumar dos autors locals importants: Joan Poch Gimferrer (1908-1991) i Joan Cadena Ribalaiga (1906-1988). Gràcies a ells (i a d'altres com Xavier Poch i Joan Pujadas), disposem d'aquests documents dels anys quaranta, cinquanta i seixanta del segle passat, que copsen instants de vida en el moment mateix que estan succeint.

El plànol que trobareu en pàgines posteriors ens dona una imatge espacial de Pineda l'any 1885. Destaquen els pocs carrers que formarien una doble T, configuració de poble alineat a un eix de comunicació. L'església quedava a sobre del camí ral, aïllada, darrere dels patis de les cases. La plaça de la Constitució (avui de Catalunya) feia de punt d'unió dels vials. Aquesta imatge visual fixa començarà a

TORRE DE SANT JAUME

A la pàgina anterior, imatge de la torre de Sant Jaume l'any 1897. S'hi observa la masia i la torre de defensa del segle XVI de planta circular. A la part esquerra de la fotografia, un paller dona testimoni de l'activitat agrícola de la finca.

EL POBLE I EL MAR

A la dreta, part del terme de Pineda del *Plano del Fondateiro de Calella*, elaborat per Rafael Pardo de Figueroa l'any 1885. Donat l'objectiu nàutic del plànol, s'hi representen turons, masies, torrents, profunditat del mar i tipus de fons marí. Tots ells elements necessaris per a la navegació.

RAFAEL PARDO DE FIGUEROA / INSTITUTO GEOGRÁFICO NACIONAL

bellugar-se durant la segona dècada del segle XX. Es construeixen cases al carrer de Mar, al carrer d'En Buch, dit després de la República, més tard de José Antonio i, actualment, carrer del Doctor Josep M. Bertomeu; al carrer d'Ignasi Iglésias; al carrer de Cristòfol Colom, i al Veïnat (ara Arnau de Vilanova). També apareix el nucli del carrer de Ponent i noves cases al carrer Josep de Castellar, anomenat a continuació Galán y García Hernández, després general Mola i, des del 1981, Onze de Setembre.

Un segon moment d'expansió, de transformació urbana i d'incidència en el patrimoni arquitectònic local es donarà entre 1955 i 1975. La població de Pineda passa de 3.263 a 10.750 habitants. Al creixement demogràfic es fa front amb la construcció desaforada d'habitatges, inicialment als extrems del municipi, on el preu del sòl era més assequible –el barri del Carme, les Creus, el Poblenou–; també s'hi dona l'autoconstrucció. Els buits del centre es comencen a emplenar: s'urbanitza el carrer de Barcelona, l'avinguda de Montserrat i el carrer de Moragas i Barret. En la dècada dels seixanta apareix amb força el fenomen

de la segona residència: primer a can Carreres i Pinemar, després (anys vuitanta) a can Morer, can Feliu de Manola i can Cornet. Els models de vida tradicional i els laborals canvien: els oficis del sector de la construcció creixen així com el sector de serveis relacionat amb el turisme de masses i l'oci, amb una forta dependència estacional. La indústria tèxtil i el gènere de punt es mantenen, però amb menys incidència i sotmesos a les crisis del sector i a la dura competència dels països asiàtics. Una tercera onada de canvi urbà es donarà a finals del segle XX i la primera dècada del segle XXI (1996-2006). La vila passa a ser una petita ciutat de 27.272 habitants (any 2019) amb una població força més diversa.

Al llarg de les pàgines següents podreu gaudir de les imatges. Trobareu no només l'espai i les pedres, també, les vivències i el batec del municipi en la feina, en la festa i en els costums. Cadascú, particularment, descobrirà altres elements, presents o absents, alguns de comuns i d'altres d'inesperats. Tots ells són, en definitiva, una imatge aparent o real del que ha estat i encara és Pineda.

PANORÀMICA DE PINEDA

Vista presa des del carrer de la Costa l'any 1944 per Joan Poch. Aquesta imatge aconseguix capturar tota l'extensió del nucli antic, edificat al llarg de l'antiga via de comunicació com eren els carrers de la Riera, Major, dels Ciutadans i de Sant Antoni. Existien també altres carrers històrics com el de l'Església, el de la Tribala —edificat només en una part—, el carrer de Mar i el Raval de Mar. Cal tenir en compte que l'any 1944 ja existia algun carrer més de nova urbanització, com eren els del Doctor Josep Maria Bertomeu, del Progrés, d'Anselm Clavé, de Jaume Balmes o de Jaume I, apareguts a partir d'inicis del segle xx.

JOAN POCH / AMPM

